

Димитър Аврамов

НОВАТА ДЪРЖАВА

Свършва ли епохата
на свободата? Започва ли
ерата на страха и контрола
върху човека?
Какво зависи от нас?

YEARS 10enthusiast

Димитър Аврамов

НОВАТА
ДЪРЖАВА

YEARS 10enthusiast

София, 2020

Димитър Аврамов
НОВАТА ДЪРЖАВА

© Димитър Аврамов, автор, 2020

© Яна Аргиропулос - дизайн на корицата, 2020

© The Spectral Project Authors, наборен шрифт Spectral (SIL Open Font License), 2020

© Enthusiast - запазена марка на „Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД, 2020

ISBN 978-619-164-370-7

*„...справедливостта не е нищо друго освен
полезното за по-силния“...*

Платон, „Държавата“, Книга първа, 338с

БЛАГОДАРНОСТИ

Благодаря

На Станмир и Виктория за доверието и енергията.

На Георги Х. Георгиев за помощта с проверката на фактите.

На Лилия Цачева за подкрепата и сдържането на редакторските инстинкти.

На проф. Георги Фотев за добрите думи и насърчението.

На Виктория Бисерова, защото да инвестираш в моя книга с обем 680 страници – значи си или безразсъдно смел, или много умен, или и двете.

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДИСЛОВИЕ • Защо аз, защо „Новата държава“	13
ГЛАВА I • Страхът и държавата – овладяването на страха	30
ГЛАВА II • От „Кой“ към „Как“	43
ГЛАВА III • Важно ли е кой управлява	60
ГЛАВА IV • Справедливостта в домодерната държава	73
ГЛАВА V • Справедливостта – бремето на съвременната държава	86
ГЛАВА VI • Конституционната химера – държавата, която обещава всичко	93
ГЛАВА VII • Държавата в частна полза	100
ГЛАВА VIII • Америка – обратно към Стария свят	106
ГЛАВА IX • Русия – държавата без политика	175
ГЛАВА X • Комунистическата държава – държавата на абсолютните илюзии	239
ГЛАВА XI • Европа – гъвкава държавност или разпадащ се съюз	257

ГЛАВА XII • The Little England – سماляването на Великобритания	368
ГЛАВА XIII • Китай – подготовка за глобална доминация	387
ГЛАВА XIV • Отслабване на парламента и промяна в политическата култура – национализъм, автократия и ефективност	401
ГЛАВА XV • Национализмът срещу либералната демокрация	421
ГЛАВА XVI • Държава в полза на малцинствата или малцинства под натиск	447
ГЛАВА XVII • Политически напрежения – от ксенофобия, расизъм и културни различия към политически статут	457
ГЛАВА XVIII • Религия, расизъм и държава – американизацията на Европа и европеизацията на Америка	489
ГЛАВА XIX • Емиграция, културни конфликти и разпадането на западното общество	511
ГЛАВА XX • Новият Realpolitik – America First, промяна на баланси или нов международен ред	534
ГЛАВА XXI • Държавата – заложник на лични и корпоративни прищевки	549
ГЛАВА XXII • Мутацията на капитализма, дехуманизацията на света и последното творение на човека	561
ГЛАВА XXIII • Човекът и държавата в дигиталната икономика	589

ГЛАВА XXIV • Зависи ли нещо от нас	609
ГЛАВА XXV • Държавата на страха – от вирусна към политическа пандемия	622
ГЛАВА XXVI • Новата държава на България	637
ПОСЛЕСЛОВ	671
БИБЛИОГРАФИЯ	676

ПРЕДИСЛОВИЕ

ЗАЩО АЗ, ЗАЩО „НОВАТА ДЪРЖАВА“

1983 г., малка улица в центъра на родния ми град. Тротоари с израснали високо широколистни дървета, чиито клони крият небето със зеленината си от ранна пролет до късна есен. Улицата започва с няколко четири- и пететажни жилищни сгради, а по-нататък една след друга се нареждат еднофамилни къщи. Фасадите са различни, което спестява скуката в погледа, а зеленината създава комфорт и прави света по-малък и по-лесен за разбиране.

Вечерта започва, но заради лятото светлината си отива бавно. Ще се стъмни едва след около час. Бащи и майки излизат по балкони и прозорци, подсвирват семейния сигнал, за да приканят децата си да се прибират. Когато те не чуват или просто игнорират волята на родителите си, последните им подвикват с различни степени на раздразнение.

Започва да се зрачава, уличните лампи светват и в приятния сумрак, който ни въвежда във вечерта, оставаме три момчета. Родителите ни тази вечер са или малко по-спокойни и толерантни към вечерния ни час, или са се разсеяли пред телевизорите и с някаква домакинска работа. Поради някаква причина, която вече не помня, решавам да разкажа виц на другите. Вицът е политически, но аз съм на 10 години и не зная това. Чул съм го, а детското ми съзнание го е възприело като смешка. Започвам:

Рейгън кани Брежнев на посещение във Вашингтон. Вечерта го развежда в апартамента за гости в Белия дом, показва

стаите, обяснява коя каква е и какво интересно е свързано с всяка от тях. Пропуска обаче една врата.

- Какво има там? – пита Брежнев.

- Другарю генерален секретар, зад вратата няма нищо интересно, само един коридор. Не трябва обаче да я отваряте и да тръгвате по него в никакъв случай! – казва Рейгън.

Брежнев кима утвърдително. Не след дълго е облякъл пижамата и е легнал в голямото удобно американско легло. Мисълта за забранената стая обаче не го оставя на мира. „Аз съм генералният секретар на Централния комитет (ЦК) на Комунистическата партия на Съветския съюз“, мърмори си Брежнев. „Не мога да оставя никакъв си капиталист, пък бил той и американският президент, да ми казва какво трябва и какво не трябва да правя.“ След това става, отключва вратата, вижда коридора и тръгва по него. Прави 10 крачки, минава покрай друга странична отворена врата и продължава. След още 10 крачки се чува рев и от вратата, която е подминал, излиза мечка гризли и троваво тръгва към него. Брежнев изпада в ужас и побягва по иначе широкия, чист и добре осветен коридор, който изведнъж започва да изглежда тесен и много дълъг. Мечката постепенно се засилва, Брежнев бяга колкото може, но изведнъж коридорът свършва. Другарят генерален секретар се паникьосва, но все пак забелязва поставената на видимо място светеща с мека неназрачна светлина табела. На нея пише: „Американска шега. Изходът е вляво, натиснете жълтия бутон, на който пише „Изход“. Брежнев натиска бутона, отваря се врата, той минава и с облекчение вижда как тя се затваря бързо и звярът остава от другата страна. Срещу него, седнал в удобен фотьойл, стои Рейгън и се залива от смях.

- Удивително колко си бърз! В коридора има камера. Беше ужасно забавно – казва след поредния пристъп на смях американският президент.

Брежнев е запъхтян, зачервен и целият плувнал в пот, а

обикновено старателно сресаната му назад коса сега стърчи във всички посоки.

- Не си във форма – продължава Рейгън през смях. – Важно ми е да си, имаме да съкращаваме ядрени ракети. С тая лоша форма е постижение, че успя да натиснеш бутона даже – продължава американецът с подигравките.

Брежнев е бесен, едвам се сдържа.

- Хайде, хайде, не го вземай толкова навътре. Това е малка американска шега. Казах ти, че не трябва да минаваш през вратата. Ти обаче не си свикнал да ти казват какво да правиш, нали? – казва вече по-добронамерено Рейгън и подава на Брежнев чаша хубав бърбън.

„Ще ти дам аз една американска шега“, мисли си Брежнев.

След година Рейгън връща визитата. Брежнев го настанява в Кремъл, развежда го, показва му всички стаи и накрая го отвежда до една врата, на която пише „Не влизай“.

- Тук наистина не трябва да влизаш, г-н президент – казва другарят генерален секретар. – Това е Кремъл, не е Белият дом, а ние не си правим такива глупави шеги като вас, американците – казва Брежнев.

След десетина минути Рейгън лежи в леглото и разсъждава. „Аз съм президент на Съединените щати и лидер на свободния свят. Не може ръководителят на Съветския съюз да ми казва какво не трябва и какво трябва да правя“, мърмори Рейгън. „Какво пък толкова може да има там? Каквото и да е, ще се оправя“, казва си американецът. Отключва вратата, влиза в тесен коридор, на чийто таван мъждукат няколко лампи. Вратата щраква след него, той прави двайсетина крачки и изведнъж някъде зад него се чува рев на сибирска мечка. Рейгън тръгва да бяга, но чува стъпките на мечката все по-ясно. Стига до края на коридора и търси някакъв знак или бутон, за да намери изхода. Няма. Вече изпаднал в паника, Рейгън вижда на нивото на гърдите си написан с боя на стената, поцъбелял

нагнис „Русская шутка. Выхода нет“.

В момента, в който разказваният от мен виц е на етап, в който другарят генерален секретар на СССР Леонид Брежнев е достигнал до края на коридора и мечката гризли приближава към него, покрай нас минава висок, в спомените ми стегнат мъж с пригладена назад коса. Чува част от вица.

„Какво, какво? – прекъсва ме той остро. Това за другаря Брежнев ли е?“, въпреки че е чул ясно. Въпросът му звучи заповедно, а тонът му е от онзи вид, който не търпи никакви възражения. Същият този тон, който възрастните използват срещу децата, когато въпросните са направили сериозен гаф и няма да им се размине. „Да“, измърморвам аз смутено. Другите мълчат. Свили са се, но с онова типично за децата любопитство, с което чакат да видят какво ще се случи на някой друг, когато са го хванали да прави нещо нередно.

„Продължавай, разкажи целия виц“, казва мъжът с по-мек, но категоричен тон. Поради някаква причина ми идва увереност и довършвам историята. В края ѝ мъжът се усмихва леко, потупва ме по гърба покровителствено и пита: „Тук ли живеете?“ И посочва нашата сграда. Кимваме и посочваме етажите. „Хайде, става късно, отивайте си вкъщи!“, казва мъжът, тръгва си и след минута вече е само сянка в края на улицата.

Тъкмо се питаме „какъв беше този?“, защото не сме го виждали наоколо, и родителската свирка „фиу-уууу“ се чува от третия етаж на входа, в който живея. Прибирам се и си мисля какво се е случило току-що. Малко ми е странно защо непознат се намесва, докато си говоря с приятелите ми, и ни нарежда какво да правим. Решавам обаче, че така е, като си дете. Непознатият обаче очевидно е харесал вица ми и затова съм доволен от себе си. Случката потъва в детската ми глава сред десетките други по-интересни неща, с които е заето съзнанието на едно 10-годишно момче. Десет години по-късно, в началото 1994 г., съм минал през 18-месечната задължителна военна служба, излязъл съм от родния си град и вече уча политически

науки в Софийския университет, където съм изкарал първата година.

Споменът за случката от детството изскача отнякъде по време на спор с колеги на политическа тематика. Годините, в които сме студенти, 1993–1998, са динамични и хаотични. В края на 1989 г. България е престанала формално да бъде тоталитарна еднопартийна комунистическа държава и вече има плуралистична политическа система. Обществото е разделено между привърженици на новите демократични партии и старите комунисти и производните им формации. Икономиката е в лошо състояние, валутата се обезценява и хората изпитват финансови затруднения. Спорим кога се е живеело по-добре – тогава или сега. Спорим кое е по-важно – свободата или сигурността. Някъде по време на опита за сравнение между „тогава“ и „сега“ историята с непознатия мъж, прекъснал детския ми виц, разказан преди 10 години, просто изплува. Разказвам я на състудентите си и казвам, че най-ценното нещо е свободата – онази свобода, при която никога не се страхуваш от думите си, при наличието на която никоой не може да се появи отнякъде и да ти търси сметка какво мислиш и какво говориш. Казвам им също, че ако не живеехме вече в свободна страна, мнозина от нас, включително аз, никога нямаше да учим политически науки. За това се изискваше разрешение от местния комитет на Комунистическата партия.

Днес, почти три десетилетия по-късно, виждам как свободата намалява дори в най-свободните страни по света. Когато намалява свободата, се увеличава страхът! Затова пиша „Новата държава“¹. Защото не ме е страх да казвам каквото мисля и защото ме страх, че обществата ни се видоизменят. Нови, непознати в човешката история фактори променят всекидневието ни в посока, в която губим все повече от свободата

1. Работното заглавие беше „Страхът и държавата“. В крайна сметка го промених, защото това е книга повече за промяната на политиката и държавността, отколкото за политическите страхове на хората.

си и едновременно с това преставаме да я ценим. Преставаме и да разбираме какво значи да си свободен. Пиша, защото ме е страх, че след няколко десетилетия на свобода страхът се връща в държавите ни и започва да определя поведението на хората.

Какво ще стане със света? Как ще се промени животът на следващите няколко поколения и кои ще са факторите, които решават дали гражданите на гадена държава ще живеят добре? Намираме ли се в повратен момент от политическата история на човечеството, такъв, в който хората изобщо, независимо дали „обикновените“ или „необикновено овластените“, ще вземат все по-малко решения? Доколко политическите и социалните процеси са обективни и доколко можем да ги управляваме? Какво зависи от нас?

Предлагам ви варианти на отговори на тези и редица други въпроси както в предговора на тази книга, така и в главите след нея. Важно е уточнението, че „Новата държава“ не е и няма претенции да бъде научна разработка. Моля към нея да не бъдат прилагани научни критерии. Смятам за коректно тя да бъде определена като популярна политология, тоест като политогична интерпретация предназначена за хората извън света на социалните науки.

Димитър Аврамов
НОВАТА ДЪРЖАВА

Редактор *Лилия Цачева*
Консултант *Георги Х. Георгиев*
Коректор *Цвета Нинкова*
Дизайн на корицата и предпечат *Яна Аргиропулос*

Българска. Първо издание
Формат 70x100/16
Печатни коли 42,5
ISBN 978-619-164-370-7

Издава

YEARS
10enthusiast

Запазена марка
на „Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД
София, ул. „Кракра“ №20
тел.: 02 943 87 16
e-mail: office@enthusiast.bg

Книгите на „Ентусиаст“ може да закупите
от www.enthusiast.bg

Печат РОПРИНТ

Четвъртата индустриална революция, наричана още дигитална, поставя началото на епоха на дегериториализация. Не само тази мощна тенденция обуславя безпрецедентни трансформации на модерната (новата) държава. В късната модерност „новата държава“ е в перманентни турбуленции. Това е предмет на „Новата държава“ на Димитър Аврамов. Много интересна и важна книга, написана с вдъхновение, с мащабен и смел аналитичен размах. Книга на тревожната политологическа мисъл. Има защо. Нека строго академичната и специализирана публика да се фокусира върху предизвикателствата. По-широката и многоплатова публика ще намери отговор на въпроси, които не си е поставяла, и на такива, които я интересуват живо. Книгата ще представлява интерес и за още по-широка публика, защото благодарение на държавата има политическо общество, а никой не може да остане извън него.

Проф. Георги Фотев

